

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ
КУРСОВИХ РОБІТ
*з психолого-педагогічних дисциплін***

для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»

Чернівці, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВЧОГО ЕТАПУ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ	8
1.1. Вибір теми курсової роботи	8
1.2. Поетапне написання курсової роботи.....	11
1.3. Дотримання правил академічної добросовісності у написанні курсової роботи	14
1.4. Структурні елементи курсової роботи	17
1.5. Оформлення курсової роботи	23
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	41
2.1. Підготовка та захист курсової роботи	41
2.2. Критерії оцінювання курсової роботи	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Науково-дослідна діяльність студента є необхідною складовою підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Вона об'єднує в собі три елементи: робота над науковим дослідженням, за визначеною темою, у співпраці з науковим керівником (професорсько-викладацьким складом кафедри педагогіки та методики початкової освіти); засвоєння методики організації науково-дослідної роботи; написання і захист курсових досліджень.

Курсова робота – це самостійне, наукове дослідження майбутнього вчителя початкової школи з окресленої теми. Написання курсової роботи – є складовою частиною освітнього процесу та виконує подвійну функцію: по-перше, пізнавальну – поглиблює і розширює теоретичні знання, практичні навички самостійних наукових досліджень; по-друге, контрольню-оціню – дає змогу оцінити ступінь підготовки студентів у закладі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Написання курсової роботи є способом перевірки не лише теоретичної та методичної підготовки студента, але і його вміння аналізувати та узагальнювати педагогічний та науковий досвід, працювати з літературою, спостерігати, проводити науково-педагогічні дослідження під керівництвом та супроводом наукового керівника.

Ефективність написання курсової роботи майбутнім вчителем початкової школи залежить від правильного визначення його структури та окремих його елементів, а саме: від визначення проблеми її актуальності, мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження, теоретичних засад тощо.

Розпочинається робота із формулювання теми, обґрунтування її актуальності, остаточного визначення об'єкта та предмета відповідно до досліджуваної проблеми.

Проблематика дослідження втілюється у його мету, оскільки остання полягає в тому, щоб розв'язати дану педагогічну проблему.

Мета написання курсової роботи розвивати у майбутніх педагогів пізнавальний інтерес до проведення наукового дослідження, розширити теоретичні знання та виробляти здатності їх творчо використовувати задля розв'язання практичних завдань, сприяти самостійному здобуттю нових емпіричних знань шляхом проведення дослідницької роботи, загальних висновків щодо отриманих результатів.

Робота над курсовими проектами розвиває наукове мислення майбутніх вчителів початкової школи, їх уміння працювати зі спеціальною педагогічною літературою, аналізувати і порівнювати різнобічні погляди науковців щодо на певних питань викладання, здатності проводити педагогічний експеримент, структуровано, чітко, логічно висловлювати письмово свою думку, аргументувати свої напрацювання за допомогою конкретних прикладів з загальнолюдського педагогічного досвіду.

Написання курсової роботи слугує підвищенням наукової діяльності, теоретичної та методичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи, розвиває початкові дослідницькі навички та уміння з психолого-педагогічних дисциплін.

Тема та зміст курсової роботи мають відповідати спеціальності 013 «Початкова освіта».

Курсові роботи виконують з третього курсу, як узагальнюючі роботи з того чи іншої навчальної дисципліни (визначеною навчальною програмою). У курсових роботах аналізується та систематизується практичний досвід, який був накопичений майбутніми педагогами під час проходження педагогічних практик.

Тематику курсових робіт та наукових керівників визначає кафедра педагогіки та методики початкової освіти.

Успішне написання курсової роботи залежить від чіткого усвідомлення майбутнім вчителем початкової школи завдань наукового дослідження, дотримання основних вимог, щодо змісту, структури, форми викладу досліджуваного матеріалу, а також, що важливо, його оформлення.

У процесі підготовки та захисту курсової роботи здобувачі освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти мають набути таких компетентностей:

Загальні компетентності до курсових робіт з психолого-педагогічних дисциплін:

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності спеціальності до курсових робіт з психолого-педагогічних дисциплін:

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

Програмні результати до курсових робіт з психолого-педагогічних дисциплін:

ПР-03.Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-07.Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-11. Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

Конкретизовані результати до написання та захисту курсових робіт:

- оволодіти знаннями з методології даного виду наукового дослідження;
- застосовувати загальнонаукові та емпіричні методи щодо підготовки та написання курсових робіт;
- оперувати змістовим процесом та основними етапами курсової роботи;
- дотримуватись вимог до оформлення результатів курсового проекту;
- проводити системний аналіз проблематики та вирішувати її на підставі відомих наукових підходів, пропонувати нові шляхи до вирішення проблеми стосовно тематики курсової роботи;
- аргументовано застосовувати та вибирати загальнонаукові та емпіричні методи в процесі написання курсової роботи;

- застосовувати сучасні методи емпіричних досліджень у педагогічній галузі знань, методи планування педагогічного експерименту та обробку його результатів;
- науково аналізувати здобуті результати і формулювати загальні висновки, положення, уміння аргументовано захищати;
- оцінювати можливості застосування отриманих результатів курсової роботи у науковій та практичній педагогічній діяльності;
- здійснювати систематизацію та оформлення результатів курсової роботи;
- володіти сучасними інформаційними технологіями.

При написанні курсової роботи потрібно лаконічно, логічно та аргументовано викладати зміст і результати досліджень стосовно теми, уникати великої кількості загальних слів, тавтології, неконструктивних тверджень. У курсовій роботі майбутній вчитель початкової школи зобов'язаний посилатися на вчених, авторів (укладачів) та джерела, з яких запозичено матеріали або окремі результати.

РОЗДІЛ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВЧОГО ЕТАПУ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

1.1. Вибір теми курсової роботи

Процес написання курсової роботи достатньо тривалий і складний. Розпочинається з виникнення ідеї, і завершується формулюванням висновків наукового доробку.

Головними етапами курсової роботи(схема 1) є:

- виникнення ідеї, формулювання теми дослідження;
- формування мети та завдань курсової роботи;
- окреслення об'єкту та предмету наукового дослідження;
- побудова змісту курсової роботи;
- теоретичне обґрунтування наукових фактів та результатів дослідження;
- формулювання висновків та перспектив подальшого дослідження.

Схема 1. Головні етапи наукового дослідження.

Але в педагогічній науці не є достатнім встановити будь-який науковий факт чи наукове підтвердження. Важливим є його пояснення з наукової позиції, обґрунтування загально-пізнавального, теоретичного та практичного його значення дослідження.

Вибір теми курсової роботи – один із відповідальних етапів написання. Тема, яку обирає для дослідження майбутній вчитель початкової школи, повинна бути пов'язана з основними напрямками розвитку педагогічної галузі та науковими дослідженнями, які проводяться у закладі вищої освіти.

Під *науковим напрямком* розуміється сфера наукового дослідження наукового колективу кафедри педагогіки та методики початкової освіти, який упродовж відповідного часу розв'язує ту чи іншу наукову проблему. В свою чергу, *науковий напрямок* поділяється на виокремлені *наукові проблеми*. Розв'язують їх декілька наукових колективів протягом тривалого часу. Кожна наукова проблематика складається з *ряду тем*. Отож, *тема* – це наукове завдання, яке охоплює певну галузь наукового дослідження та базується на численних наукових питаннях.

Дослідження з окремих тем можуть проводитись групою наукових працівників або бути індивідуальними тривалий час. Під *науковими питаннями* розуміються дрібніші наукові завдання, які належать до педагогічної галузі наукового пошуку.

Курсова робота є творчим рукописом майбутнього вчителя початкової школи, в якому послідовно систематизується виклад матеріалу з означеної тематики, що супроводжується необхідним доведенням та ілюстраціями.

Вибір теми для курсової роботи не повинен мати випадковий характер. Тематика курсових робіт розробляється викладачами кафедра педагогіки та

методики початкової освіти, обговорюється та затверджується засіданням кафедри не пізніше середини місяця жовтня.

Щодо назви теми курсової роботи, то вона повинна бути, по можливості, лаконічною та відповідати спеціальності 013 «Початкова освіта». У назві не бажано застосовувати ускладнення чи узагальнюючу термінологію та використовувати такі слова, як «дослідження...», «аналіз...», «вивчення...», «питання...», «проблеми...».

Список наукових керівників затверджується на засіданні кафедри, відповідно до індивідуального навантаження викладача.

Теми курсових робіт розробляються з врахуванням наукової тематики кафедри педагогіки та методики початкової освіти, актуальності проблеми, прояву зацікавлень студентів.

Для студентів 3 КУРСУ денної та заочної форм навчання тематика наукового дослідження також пропонується з врахуванням таких дисциплін, як: «Вступ до спеціальності», «Загальні основи педагогіки та історія її розвитку», «Теорія і методика виховання», «Дидактика», «Управління в системі освіти», «Педагогічна психологія» (Додаток А).

Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти має право не тільки вибору теми із запропонованого кафедрою педагогіки та методики початкової освіти списку, а й можливість запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки чи змінити за погодженням з науковим керівником і кафедрою впродовж 1-2 місяців роботи після затвердження теми.

Розподіл тем та списки студентів із зазначеними темами робіт та науковими керівниками затверджуються засіданням кафедри на початку навчального року.

При обранні теми майбутній вчитель початкової школи враховує власні наукові інтереси, здібності, нахили, а також такі фактори, як актуальність, наукове і практичне її значення курсової роботи, доступність теоретичної бази дослідження, оцінює власну готовність до здійснення наукового дослідження.

Після вибору теми наукового дослідження, отримує першу консультацію у наукового керівника, щодо визначення процедур курсової роботи та дотримання вимог при написанні.

Розпочинає свою дослідницьку діяльність з пошуку наукових першоджерел за темою курсової роботи, аналізує, систематизує, класифікує, складає бібліографію з означеної теми та співпрацю з науковим керівником стосовно плану-проспекту курсового проекту. Вибір теми курсової роботи та наукового керівника повинен бути здійсненим на початку навчального року, але не пізніше, ніж до 1 жовтня.

Завершальним кроком підготовчого етапу є складання календарного плану роботи над курсовою роботою. Здобувач освіти, узгоджуючи свої дії з науковим консультантом, розробляє структуру курсової роботи із зазначенням поетапних напрямків наукового дослідження відповідно до теми та орієнтовний графік її виконання.

1.2. Поетапне написання курсової роботи

Обравши тему наукової роботи, переконавшись в її актуальності та доцільності, студент продовжує працювати над її написанням поетапно:

1. Пошук та аналіз наукової (педагогічної, психологічної, методичної та ін.) літератури, нормативно-правових джерел, формує бібліографію.
2. Структурно-змістовий аналіз накопичених інформаційних матеріалів та побудова змісту (плану) курсової роботи.

3. Робота над теоретичною частиною курсового дослідження:
 - a) обґрунтування актуальності досліджуваної проблеми;
 - b) формулювання мети та конкретизація завдань наукового дослідження;
 - c) визначення категорійного апарату дослідження: об'єкта та предмета;
 - d) вибір та опис методів, що застосовуються для написання наукової роботи;
 - e) визначення теоретичної та практичної значущості курсової роботи.
4. Організація практичної частини дослідження.
 - a) Визначення мети та завдання констатувального дослідження;
 - b) Вибір критеріїв, показників та відповідних їм методик дослідження;
 - c) Обґрунтування вибірки дослідження;
 - d) Процедура здійснення опитування;
 - e) Підрахунки та опис результатів.
5. Формулювання висновків та здійснення рефлексії щодо отриманих результатів.
6. Технічне форматування тексту, згідно вимог, надсилання роботи науковому курівнику.
7. При потребі, враховуючи зауваження та побажання наукового керівника щодо удосконалення роботи, доопрацювати матеріали курсової роботи.
8. Перевірка наукової роботи на плагіат.
9. Підготовка доповіді та презентації для захисту роботи.
10. Публічний захист результатів курсової роботи.

Рекомендації щодо організації роботи студента під час написання наукової роботи

Для забезпечення високої ефективності дослідницької діяльності є: володіння природними здібностями, мотиваційна спрямованість та відчуття відповідальності; усвідомлені та вдало підібрані технічні прийоми. Важливу роль відіграють працездатність, системність, самодисципліна, самоорганізованість науковця.

Не менш важливу роль під час написання наукової роботи є дисциплінована розумова діяльність. Вона сприяє мобілізації творчих сил, відтворенні у пам'яті частини роботи, яка вже виконана; побудові плану наступних кроків у виконанні наукового дослідження; передбаченні очікуваних результатів.

Для організації щоденної систематичної пошукової діяльності варто вести робочий щоденник, у який можна записувати ключові положення, цитати, наукові факти, визначення, термінологічні поняття, припущення, задуми, назви нормативних документів чи пошукових сайтів, які бажаєте опрацювати.

Можна також записувати підсумки етапів роботи над дослідженням, плани, наступні кроки. Такі щоденники забезпечують організованість дослідника, стимулюють та забезпечують самоконтроль.

У робочому щоденнику можуть бути такі види планування:

- *щоденне планування*, яке полягає у рухливому і щоденному корегуванні основного плану написання наукової роботи;
- *хронометроване планування* полягає у розподілі поставлених завдань на певні відрізки часу, який забезпечує чітке уявлення всього обсягу роботи, його раціональному плануванню та організації своєї

пошукової діяльності. Такий вид планування можна в процесі роботи уточнювати, корегувати.

Під час наукової діяльності важливим є ритмічна зміна різноманітних видів діяльності, чергування праці й відпочинку. Звикаючи до певного ритму, організм швидко і легко переключається від одного виду діяльності до іншого; значно підвищується працездатність.

Важлива роль належить і правильній організації робочого місця, яке повинно бути зручним, добре освітленим яскравою лампою денного світла, а не прямими сонячними променями. Важливі речі, матеріали, книги, нотатки повинні знаходитися у звичних і легко доступних науковцю місцях.

Варто пам'ятати про правильність, раціональність, почерговість відпочинку і праці. Кожних 2-3 години необхідно організовувати перерви тривалістю 10-20 хвилин для виконання спеціальних фізичних вправ для м'язів шиї, очей та загальні фізичні вправи.

Тож, кожен під час написання наукової роботи, може створити сприятливі та позитивні умови, враховуючи свої індивідуальні та вікові особливості і потреби.

1.3. Дотримання правил академічної доброчесності у написанні курсової роботи

Важливою умовою при написанні курсової роботи є дотримання правил академічної доброчесності. У Законі України «Про освіту» академічна доброчесність визначається як: «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання, наукових, творчих здобутків» (Закон України, 2017).

Варто дотримуватись таких принципів академічної доброчесності:

- принцип чесності – уникати, під час написання курсової роботи шахрайства, обману, списування чи привласнення чужої роботи;
- принцип поваги – закликає уважно ставитися до полярно різних точок зору у науковій роботі, визнавати авторство;
- принцип відповідальності – полягає в розумінні та відповідальності за свої вчинки;
- принцип справедливості – полягає в неупередженому ставленні, прийнятті рішень, відсутності дискримінації;
- принцип прозорості – спрямовує під час написання наукової роботи посилатися на достовірну, перевірену інформацію, забезпечити доступне представлення результатів дослідження;
- принцип сміливості – полягає у здатності власними діями відстоювати цінності та принципи академічної доброчесності;
- принцип довіри – забезпечує впевненість у власній добропорядності та добропорядності інших учасників освітнього процесу

Дотримання правил академічної доброчесності під час написання курсової роботи полягає у:

- самостійному виконанні наукової роботи,
- здійснювати посилання на джерела інформації;
- дотримуватись норм законодавства щодо збереження авторського права;
- надавати достовірну інформацію про результати наукового дослідження, про використані методики та літературні джерела.

При написанні курсової роботи уникати порушень академічної доброчесності:

- академічного плагіату – «оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результат власного дослідження або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства» (Етичний кодекс ЧНУ ім. Ю. Федьковича).
- самоплагіату – «оприлюднення власних раніше опублікованих результатів наукової діяльності, як нових» (Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти);
- фабрикації, що полягає у вигадування даних чи фактів що зазначені у курсовій роботі;
- фальсифікації – полягає у свідомій зміні відомих науці даних чи фактів які вже ввійшли в обіг наукових досліджень;
- обман –свідоме надання неправдивої інформації щодо результатів наукової роботи.

До захисту та оцінювання курсова робота проходить перевірку на наявність академічного плагіату (у системі Unichack). Для самосійного визначення унікальності тексту студенти можуть скористатися системами «Plagiatus», «AntiPlagiat», тощо.

Зверніть увагу, типовими помилками академічного плагіату є: «дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат; використання інформації з джерела, без посилання на джерело; перефразування тексту у іншу форму, яка є близькою до оригіналу; подання, як власних робіт виконаних на замовлення іншими особами» (Етичний кодекс ЧНУ ім. Ю. Федьковича).

Відповідно до стаття 42 Закону України «Про освіту», здобувачі освіти за порушення академічної доброчесності несуть відповідальність: «повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного

освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії, тощо» (Закон України «Про освіту»).

1.4. Структурні елементи курсової роботи

Курсова робота повинна містити такі елементи є:

- титульна сторінка (див. Додаток Б);
- зміст;
- перелік умовних скорочень та позначень (за необхідності);
- вступ (який містить актуальність обраної теми; стан дослідження проблеми; мету; завдання; об'єкт; предмет; методи наукового дослідження; теоретичне та практичне значення роботи);
- розділ 1 (який розкриває теоретичні засади об'єкта дослідження); розділ 2 (конкретизує предмет дослідження; може розкривати умови, зміст, форми, методи, тощо);
- висновки (формуються відповідно до поставлених завдань, розкриваючи вирішення кожного з них);
- список використаних джерел;
- додатки (за потреби).

Рекомендації щодо **переліку умовних позначень, символів і термінів.**

Якщо у науковій роботі ви використовуєте маловідомі скорочення, специфічну термінологію, позначення, тощо, то їх перелік формуєте у вигляді списку, і розміщуєте після структурного змісту та перед вступом. При першому згадуванні у курсовій роботі термінів, які включені вами до умовних позначень, ви використовуєте їх у вигляді шифрування. Проте, якщо у тексті наукової роботи, запропоновані вами умовні скорочення, терміни чи символи використовуються менше трьох разів, то відповідний

список не формується, а роз'яснення наводять у тексті при першій згадці.

ВСТУП у курсовій роботі включає в себе такі елементи:

Актуальність теми дослідження: вказуються ті аспекти, які зумовили вибір досліджуваної вами проблеми; зазначається потреба та доцільність наукового дослідження для розвитку педагогічної науки за допомогою критичного аналізу і порівняння порушеної проблеми з вже відомими, дослідженими проблемами; варто зазначити нормативно-правову базу, яка лежить в основі вашого дослідження; вказується *стан дослідження проблеми*, крізь призму здійсненого аналізу наукової літератури, яка розкриває окремі аспекти теми курсової роботи. Обґрунтовується необхідність здійснення наукового дослідження з обраної теми (Додаток Г).

Мета, завдання дослідження.

Мета курсової роботи може бути спрямована на здійснення теоретичного аналізу порушеної проблеми та може формулюватися наступним чином:

- обґрунтувати систему заходів, що забезпечать розв'язок досліджуваного педагогічного явища;
- обґрунтувати систему організаційно-педагогічних умов для її впровадження в освітню практику;
- розробити чи проаналізувати конкретні методичні прийоми, підходи, шляхи;
- виявити форми та методи контролю за ефективністю запропонованих матеріалів.

Завдання дослідження формулюються залежно від поставленої мети:

- вивчити історичні аспекти порушеної проблеми, вивчити процес її становлення (здійснивши аналіз філософських, науково-педагогічних, методичних джерел, нормативно-правової бази тощо);

- вивчити практичні аспекти проблеми що досліджується, її сучасний стан;
- проаналізувати та узагальнити передовий педагогічний досвід з досліджуваної проблеми;
- здійснити теоретичну та/або методичну розробку власних шляхів, методів, засобів для запобігання чи усунення недоліків загальної практики;
- здійснити теоретичний аналіз ефективності авторських методик, умов, шляхів тощо.

Об'єктом дослідження - здебільшого є процес (рідше явище) обраний для вивчення, що породжує проблемну ситуацію; розкриваються теоретичні основи об'єкта переважно у першому розділі.

Предметом дослідження є конкретизовані аспекти, які досліджуються у межах визначеного об'єкта. Предметом дослідження можуть бути: система, модель, педагогічні умови, зміст, форми, методи досліджуваного явища тощо.

Комплекс методів науково-педагогічного дослідження: зазначаються та методи, які використовувались для досягнення поставленої мети та завдань: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, порівняння та ін.); емпіричні (опитування, анкетування, тестування, інтерв'ю тощо).

Якщо робота містить експериментальне дослідження то необхідно вказати *базу дослідження* та вибірккову сукупність учасників експерименту (за потреби).

Теоретичне значення курсової роботи розкриває основні теоретичні аспекти досліджуваної проблеми, які розкриті у курсовій роботі, тобто: «розкрито сутність, виокремлено методи, проаналізовано підходи, тощо».

Практичне значення роботи розкриває ті сторони, які можуть використати результати вашого дослідження на практиці.

Якщо студентом результати дослідження висвітлювались на конференціях чи опубліковувались у наукових журналах, то варто виокремити у вступі *апробацію результатів дослідження* і вказати участь конференцію чи журнал, де опубліковано матеріали.

Структура курсової роботи: зазначаються основні складові наукової роботи (вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, додатки).

Основна частина курсової роботи представлена змістом її розділом (здебільшого їх 2). Кожен розділ представлений 2 (іноді й більше) підрозділами. Перший (теоретичний) розділ зазвичай містить:

- аналіз теоретичних джерел, положень наукової літератури;
- методологічні аспекти дослідження, методологічні підходи;
- структурно-змістовий аналіз понятійно-категорійного апарату;
- характеристику компонентів досліджуваного явища чи процесу;
- історичні передумови становлення, тощо.

Другий розділ курсової роботи повинен розкривати предмет дослідження та може містити:

- організаційно-педагогічний чи методичний опис проблеми;
- характеристику системи, моделі;
- опис змісту, форм, методів досліджуваного явища;
- аналіз організаційно-педагогічних умов, тощо;
- опис результатів експериментального дослідження (за потреби).

Варто зазначити, що кожен розділ та кожен підрозділ повинен завершуватись чітким та невеликим підсумком, який висвітлює основний зміст розділу чи підрозділу, або ваші думки щодо висвітленого матеріалу.

Зміст розділів курсової роботи повинен чітко відповідати темі, меті та розв'язувати поставлені завдання наукового дослідження. Рівень та якість виконання роботи свідчить про професійну підготовку, дослідницьку компетентність, наукові здібності студента. Чіткість, змістовність, якість виконання цієї частини роботи мають вагомe значення при оцінюванні курсової роботи.

Текст курсової роботи повинен бути чітким, характеризуватись логічним та послідовним викладом, носити науковий характер. Може містити математичні формули, ілюстрації, таблиці, рисунки.

Кожен розділ наукової роботи повинен бути розміщений на новій сторінці, перед текстом слід вказати його назву. Розділи курсової роботи повинні бути логічно пов'язані між собою та логічно продовжувати один одного.

Текст наукової роботи повинен бути викладений грамотно (з дотриманням правил орфографії, пунктуації тощо). Скорочення назв, слів слід здійснювати відповідно до загальноприйнятих правил.

ВИСНОВКИ курсової роботи орієнтовно становлять 2 сторінки і є заключною частиною дослідження. Їх формулюють згідно поставлених завдань та висвітлюють основні теоретичні та практичні результати здійсненого дослідження. У висновках повинна відобразитись інформація про досягнення поставленої мети та завдань. Доцільним є висловлення автора наукового дослідження щодо подальших перспектив окресленої проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ курсової роботи для 3 курсу містить 25-30 літературних джерел. На використані джерела, які зазначені у списку здійснюються посилання у тексті роботи.

Список використаних джерел у курсовій роботі розміщується після висновків. Формується за алфавітним

порядком, керуючись вимогами державного стандарту України в наступному порядку:

- наукові джерела в алфавітному порядку «кирилицею» (українською, російською та ін.);
- літературні джерела в алфавітному порядку «латиницею» (англійською, німецькою та ін.);
- посилання на сторінки Інтернету.

Список використаних джерел повинен містити нові видання та нормативні документи.

Автор роботи несе відповідальність за дотримання правил академічної доброчесності, зокрема, за правильне оформлення бібліографічних посилань, цитування тексту тощо.

Бібліографічний опис літературних джерел здійснюється відповідно до вимог чинних стандартів бібліотечної та видавничої справи ДСТУ 8302:2015 або APAstyle.

ДОДАТКИ повинні містити допоміжний, уточнюючий матеріал, який забезпечить повноту сприйняття наукового дослідження і подаються при необхідності. Зокрема, додатки можуть містити матеріали:

- необхідні для повного розуміння роботи, але включити його в основний зміст змінить логічність та впорядкованість роботи;
- порушують послідовне розміщення в змісті роботи через великий обсяг або способи відтворення;
- може бути вилученим для більшого кола читачів, та вкрай важливими для фахівців освітньої галузі.

Додатки можуть містити додаткові таблиці, ілюстрації, план-конспект уроку, виховного заходу, тести, тобто матеріали, які сприяють глибшому розкриттю головної ідеї курсової роботи.

Позначаються додатки великими літерами українського алфавіту (Наприклад: Додаток А, Додаток Б),

окрім літер: Г, Є, Ї, І, И, О, Ч, Ь. Розміщують у правому верхньому кутку, назва додатку вказується по середині, нижче в дужках вказують автора додатку або посилання на електронний ресурс.

1.5. Оформлення курсової роботи

Оформлення будь-якої наукової роботи – навчально-наукової чи кваліфікаційної – є одним із показників якості виконання наукового дослідження, загальної культури студента. Це заключний і відповідальний етап дослідницького процесу.

Обсяг курсової роботи для студентів 3 курсу спеціальності 013 «Початкова освіта», пропонується: **25-30 сторінок**.

Курсова робота повинна бути оформлена відповідно до вимог ДСТУ 3008:2015 «Національний стандарт України. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення» (ДСТУ 3008:2015).

Зміст курсової роботи має бути викладеним на білому папері формату А4 (210 x 297мм) тільки на одній стороні. Обов'язковою вимогою є набір тексту на комп'ютері в текстовому редакторі Word, кегель 14 з полуторним міжрядковим інтервалом; шрифт має бути чітким, стрічка чорного кольору середньої жирності.

Текст курсових робіт необхідно друкувати, враховуючи поля: з лівого боку – 30мм, з правого боку – 10мм, вгорі та внизу – 20мм.

Текст роботи слід друкувати через 1,5 інтервали шрифтом Times New Roman (розмір – 14), абзацний відступ – 1,25 мм, вирівнювання тексту в абзаці – за шириною.

Допускається окремі частини курсової роботи (титульний лист, додаток) виконувати іншим способом, ніж основна частина.

Якщо в курсовій роботі вжито особливу, предметно-конкретну термінологію чи маловідомі скорочення слів (аббревіатури), позначення, нові символи тощо, то їхній перелік можна подати окремим списком на окремій сторінці та розмістити перед вступом. Перелік скорочень з їхнім тлумаченням друкують двома колонками: у лівій за абеткою наводять скорочення, у правій – їх детальне розшифрування. Якщо в курсовій роботі якісь окремі терміни, скорочення, символи, позначення та інше зустрічаються менше трьох разів, то їх до такого переліку не включають, але розшифровують у тексті (в дужках) при першому згадуванні.

Скорочення слів і словосполучень у курсовій роботі здійснюється відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи «(ДСТУ 3582:2013. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила)» (ДСТУ 3582:2013).

Щільність тексту, інтервал, абзаци повинні бути однаковими у курсовій роботі. При необхідності, можна вписувати у текст курсової роботи чорнилом, тушшю, пастою (тільки чорного кольору): формули, іншомовні слова, умовні знаки, при цьому візуально щільність вписаного повинна бути наближеною до щільності основного тексту курсової роботи.

Обов'язковою є повна ідентичність роздрукованого формату роботи й електронного файлу.

Курсова робота розпочинається *титальною сторінкою*, де зазначаються: повна офіційна назва навчального закладу (університету), факультету та кафедри; тема наукової роботи; спеціальність; прізвище, ім'я, по батькові студента; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового консультанта; оцінка

(зразок оформлення титульної сторінки подано в Додатку В). Титульна сторінка, на відміну від усіх інших структурних складових курсової роботи, виконується не лише кеглем 14 з полуторним інтервалом. Тема роботи набирається великими літерами 20 кеглем.

Нумерація розділів, параграфів, сторінок, таблиць, рисунків подається арабськими цифрами без позначки №. Нумерація сторінок курсової роботи є наскрізною. Першою сторінкою курсової роботи майбутнього вчителя початкової школи є титульний аркуш, який враховується до загальної нумерації сторінок курсової роботи, але номер сторінки (1) не ставиться, наступна сторінка починається з нумерації (2). На інших сторінках курсової роботи номер ставиться у верхньому правому куті сторінки без крапки в кінці.

До **основного тексту** не входять сторінки зі переліком умовних позначень і додатками. Якщо в тексті використовуються ілюстрації (малюнки (рисунки), схеми, діаграми, графіки) та таблиці (що є необхідним елементом наукового доробку), то вони подаються на останній сторінці, яка теж включається до загальної нумерації сторінок та безпосередньо після тесту, де вони згадуються вперше.

Кожна структурна частина (ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛИ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ) починається з нової сторінки (винятком є підрозділи). Від основного тексту їх відокремлюють двома інтервалами. Нумерація розділів ставиться після слова «РОЗДІЛ», заголовок розділу друкується з нового рядка (наприклад: «РОЗДІЛ 1») після номера крапка не ставиться. Допустимий й інший варіант, наприклад: «РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи педагогіки як науки»), коли назва розділу подається в одному рядку з номером цього розділу, тоді після номера розділу ставиться крапка (зразок подано в Додатку Д).

Назва розділу від назви підрозділу (або основного тексту, за відсутності підрозділу) відділяється подвійним інтервалом та формулюються стисло і чітко.

Параграфи (підрозділи) обов'язково повинні мати назву та нумеруються у межах кожного розділу (підрозділу). Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу «1.1.» (перший підрозділ першого розділу), між якими ставлять крапку. В кінці нумерації підрозділу (параграфу) ставиться крапка, до прикладу: (2.1.) (перший підрозділ другого розділу).

Одним інтервалом відділяються підрозділи від основного тексту.

Заголовки структурних елементів і розділів необхідно розміщувати посередині рядка та друкувати великими прописними літерами, жирним шрифтом, без крапки в кінці.

З абзацу розміром 1,25 мм. необхідно починати заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів. Назва підрозділів друкується жирним шрифтом, маленькими літерами.

Не можна розміщувати заголовок у нижній частині сторінки, якщо після нього залишається тільки один рядок тексту.

Ілюстрації. Ілюструють зміст курсової роботи, опираючись на загальний задум наукового дослідження, за детально продуманим тематичним планом-проспектом, що дає змогу уникнути випадкових, другорядних ілюстрацій, та навпаки, вмістити ілюстрацій які вкрай необхідні, стосовно найважливіших фактів. Важливо, що зміст кожної ілюстрації узгоджується з текстом, а зміст тексту курсової роботи – з ілюстрацією.

Ілюстрації до яких входять: фотокартки, креслення, схеми, графіки, карти, малюнки потрібно розміщувати зразу після тексту, де вони згадані вперше в курсовій роботі, або на наступній сторінці викладу основного матеріалу.

Ілюстрації, які розміщені на окремих сторінках наукового дослідження, включаються до загальної нумерації сторінок курсової роботи. Рисунок або креслення, які за розміром більші за формат А4, вказують як одну сторінку і розміщують відповідно у місцях після згадування і посилання в тексті або додатках.

Позначають ілюстрації словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу у межах збільшення (Рис. 1.1., Рис. 1.2.), винятком є ілюстрації, які подані у додатках. Нумерація ілюстрацій складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими і після якого ставиться крапка. До прикладу: Рис. 2.4. (четвертий рисунок другого розділу).

Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. Якщо ілюстрації створені не автором роботи, то при їх поданні необхідно посилатися на джерело, з якого вони запозичені. Зразок оформлення ілюстрації подано в додатку Ж.

Цифровий матеріал, коли його багато по тексту курсової роботи або є потреба у зіставленні чи порівнянні певних показників, як правило, оформляються у вигляді таблиці.

Таблиці. Таблиці слід розташовувати в курсовій роботі після тексту, де інформація, яка подається у таблиці, згадана вперше, або на наступній сторінці наукової роботи. До кожної таблиці вказується назва, яку розміщують над таблицею і розміщують симетрично до тексту роботи. Слово «Таблиця» розміщують в правому верхньому куті сторінки із зазначенням її номера. Номер таблиці, як і номер рисунка, складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.3» (третя таблиця першого розділу).

При необхідності переносу частини таблиці в тексті курсової роботи на іншу сторінку, слово «Таблиця» і її

номер вказують спочатку один раз справа над першою частинною таблицею, над продовженням (іншими частинами таблиці) пишуть слова «Продовження таблиці 1.3» і вказують її номер.

З великих літер повинні починатися заголовки графі, підзаголовки – з маленьких, якщо вони вміщують одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є окремими (самостійними). Висота рядків має бути не меншою 8 мм. Графу з порядковою нумерацією рядків до таблиці включати не потрібно. Якщо обсяг тесту, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками: якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «Те ж», а далі – лапками. Якщо числові або інші дані в рядку таблиці не подають, то потрібно в ньому поставити прочерк. (Вимоги до оформлення таблиці подано в додаток Ж).

Схеми нумеруються, як таблиці, послідовно (виключення становлять схеми подані у додатках) в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком схеми розміщується напис «Схема» із зазначенням її номера. Номер повинен складатися з номера розділу та порядкового номера схеми, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Схема 1.2.» (друга схема першого розділу). Якщо в курсовій роботі наявна одна схема, її нумерують за загальними правилами. Наприклад: «Схема 1.1.» (перша схема першого розділу). Кожна схема повинна мати назву, яку розміщують над таблицею, друкують симетрично до тексту. Назву не підкреслюють.

Література. Для курсової роботи джерелами матеріалу може бути навчальна література, монографії, підручники, посібники, методичні рекомендації, офіційні державні документи (закони, директиви, накази, постанови керівних органів), документація.

Джерела, що використані для написання курсових робіт, слід розміщувати в списку у алфавітному порядку прізвищ авторів (якщо авторів декілька, то вказуються прізвища перших), а також заголовки праць. До списку використаних джерел включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в курсовій роботі. Всі джерела вказуються виключно тією мовою, якою вони видані. Неприпустимим є переклад російського видання українською мовою. Література іноземними мовами вміщується в кінці списку використаних джерел. Відомості про праці, що включені до списку, подаються згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням правильних назв джерел (без скорочень та заміни слів). В описах дозволені скорочення тільки таких міст:

Перелік джерел, на які є посилання в тексті наукової роботи, наводять у після висновків на окремій сторінці із зазначенням: «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ».

При опрацюванні літератури для наукової роботи студент має можливість законспектувати матеріал з різних джерел, виокремити основні положення, рекомендації і думки, як є важливими для даної теми, фіксує необхідні цитати і матеріал, що ілюструє основні положення визначеної теми.

Для підтвердження принципових позицій автор курсової роботи опирається на офіційні документи, аналізуючи нормативні документи студент може наводити цитати або давати посилання на них. Частим в курсовій роботі є використання матеріалів шкільної документації. Це і плани конспекти уроків та позакласних заходів вчителів, різноманітні тексти контрольних робіт, зошити та інші письмові роботи учнів, зокрема звіти про екскурсії, лабораторні роботи, домашні роботи, звіти про роботу вчителів, класні журнали, протоколи засідань методичних

комісій і педагогічної ради школи, звіти школи про роботу за навчальний рік.

Необхідні матеріали студент відбирає, вивчає, аналізує матеріали, робить виписки, а іноді і створює програми цікавих заходів, або плани чи інструкції екскурсій в залежності від теми курсової роботи,

Важливо вивчати та опрацювати перелічені джерела критично, тоді автор курсової роботи зможе зробити висновок про стан методичної роботи і визначити конкретний зміст (напрямок, технологію, педагогічну умову, методику та базу необхідного методичного експерименту).

Результати аналізу літературних джерел оформляють у вигляді тематичних оглядів, структурних (логічних) схем, тез, анотацій, конспектів, рецензій, рефератів (див. тезаурус), при цьому дослідник:

- висвітлює сутність та зміст основних положень авторів;
- виокремлює існуючі точки зору на наукову проблему, що вивчається;
- обґрунтовує спільні і відмінні погляди чи позиції різних авторів;
- пропонує мало розроблені, незрозумілі чи дискусійні положення;
- визначає нові положення та підходи;
- трактує власне ставлення до авторської позиції.

Основні вимоги до укладання списку використаних джерел:

1. список використаних джерел укладається в алфавітному, хронологічному порядку або у порядку використання у тексті курсової роботи;
2. бібліографічний опис записується згідно стандарту на мові тексту видання джерела;
3. перше слово кожного джерела опису починається з великої літери;

4. рік або дата видання, номери томів (випусків, частин), кількість класів та курсів вписуються арабськими цифрами;
5. дозволяються встановлені скорочення слів та словосполучень;

Посилання на літературу. Під час написання курсової роботи студент повинен посилатися на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться приклади в курсовій роботі. Посилання в тексті наукової роботи необхідно зазначати прізвищем та роком видання, а також сторінкою з якої взято цитату та виділяти дужками.

Основне завдання посилання на список використаних джерел: аргументувати або проілюструвати власну думку фактажем з наукових праць інших вчених; доповнити власні міркування інформацією з інших наукових текстів; підтвердити чи спростувати чужу думку; зіставити та порівняти різні підходи учених щодо аналізованої проблематики. Наявність посилань свідчить про обґрунтованість положень запропонованого дослідження та наукову обізнаність автора. Важливо при визначенні термінів посилатися на останні видання, публікації.

Посилання оформляються згідно ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання або American Psychological Association (APA) Style

Загальні вимоги до цитування згідно ДСТУ 8302:2015

±

Залежно від складу елементів бібліографічного запису, повторності наведення та вмісту бібліографічних записів місця, розташування в документі розрізняють бібліографічні посилання. За складом елементів бібліографічного запису розрізняють коротке та повне бібліографічне посилання.

АРА стиль передбачає застосування посилання у тексті курсової роботи щоразу, коли цитується праця, будь-то блокова цитата, цитата всередині рядка чи парафраз.

Основну частку інформації містять внутрішньо текстові посилання. А саме: відомості про автора наукового доробку (укладача / редактора / назву цитованого джерела, якщо автор не вказується), що цитується, рік видання та сторінковий інтервальний показник (номери сторінок з яких наводиться цитата). Якщо ж цитата не наводиться, а висловлюється якась ідея чи посилання на роботу в цілому, то сторінковий інтервал допускається не вказувати.

Парафраз – не береться в лапки. Прізвище(а) автора (ів) може зазначатися:

1. в самому реченні, тоді після нього у круглих дужках зазначається рік видання.
2. в дужках після парафрази разом із роком видання (через кому).

Цитата, яка зазначається всередині рядка - береться в лапки. Прізвище(а) автора(ів) може з'явитися:

1. в самому реченні, абзаці, тоді після цього у круглих дужках записується рік видання, а після цитати у круглих дужках зазначається сторінковий інтервал.
2. в дужках після записаної цитати разом із роком видання та сторінковим інтервалом (через кому).

НАПРИКЛАД

Наука – це соціальнозначуща сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення й використання теоретично-систематизованих знань про дійсність (Цехмістрова, 2003).

За Г. Цехмістровою (2003) наука визначена, як соціальнозначуща сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення й використання теоретично-систематизованих знань про дійсність

Обидва посилання вказують на те, що інформація, яка міститься в реченні може бути розташована у творі Г. Цехмістрової, виданого 2003 року.

Більш розгорнута інформація про згадане джерело буде міститися у списку використаних джерел (Наприклад: Цехмістрова Г.С. (2003) *Основи наукових досліджень. Навч. посіб.* К.: Видавничий Дім «Слово», 240).

Цитата всередині рядка. Береться в лапки. Прізвище(а) автора(ів) може з'явитися:

1. в самому реченні, тоді після нього у круглих дужках зазначається рік видання, а після цитати у круглих дужках зазначається сторінковий інтервал.
2. в дужках після цитати разом із роком видання та сторінковим інтервалом (через кому).

НАПРИКЛАД

В.Й Бочелюк та В.В. Бочелюк (2008) заявили, що практика була визначена як «чуттєво-предметна діяльність, спрямована на перетворення явищ і речей з метою надання їм форми і зміст, покликаних задовольняти людські потреби» (с.8).
--

Практика науковцями характеризується як «чуттєво-предметна діяльність, спрямована на перетворення явищ і речей з метою надання їм форми і зміст, покликаних задовольняти людські потреби» (Бочелюк В.Й & Бочелюк В.В. 2008, с.8).

Обидва посилання вказують на те, що інформація, яка міститься в реченні розташована на сторінці 8 твору 2008 року, авторами якого є Бочелюк В.Й та Бочелюк В.В.. Більш розгорнуту інформацію про згадане джерело можна дізнатися зі списку використаних джерел (наприклад: Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. (2008) *Методика та організація наукових досліджень з психології: Навч. пос.* К.: Центр учбової літератури, 360).

Проте при написанні курсової роботи обов'язковим є відповідність бібліографічних посилань з бібліографічним списком використаних джерел.

Використовуючи інформацію з бібліографічного списку використаних джерел, потрібно робити посилання:

- a) на джерело в цілому;
- b) на декілька джерел одразу;
- c) на певну сторінку окремого джерела.

У випадку посилання на авторів їх ініціали пишуть перед прізвищем; в бібліографічному описі на першому місці ставлять прізвище, а потім – ініціали. При цитуванні певної думки слід обов'язково вказувати джерело і точно зазначити сторінку з якого взято цитату.

Важливо:

- a) текст цитати потрібно починати і закінчувати лапками та записувати в тій граматичній формі, в якій він поданий у першоджерелі, зі збереженням особливостей авторського стилю написання. Наукові терміни, дефініції запропоновані іншими вченими, не виділяються лапками, окрім тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках застосовується вираз «так званий»;
- b) цитування має бути повним, цілісним без довільного скорочення авторського тексту та без перекручування думок автора. Допускається пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні без зміни авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони можуть ставитися у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед вилученим текстом або після стояв розділовий знак, то допустимо його не зберігати;
- c) кожна використана цитата у тексті курсової роботи обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

- d) при непрямому цитуванні (викладі думок інших авторів своїми словами, переказі), що дає значну економію тексту, слід бути уважним та гранично точним у викладі думок вченого, коректним щодо оцінювання результатів авторського дослідження і посилатися на джерело;

Пропонуємо загальні вимоги до цитування згідно

APA Style.

Виділяють такі способи цитування:

1. парафраз (непряме цитування, переказ, виклад думок інших авторів своїми словами) лапками не виділяється;
2. цитата всередині рядка (розміром до трьох рядків тексту) текст цитати розпочинається і завершується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій поданий у першоджерелі, із збереженням особливостей авторського написання;
3. блокова цитата, яка складає три і більше рядків тексту, як правило, лапками не виокремлюється.

Блокова цитата, що складається з більше, ніж трьох рядків тексту, записується у тексті курсової роботи з нового рядка, враховуючи абзацний відступ для всієї цитати та не береться в лапки. Після тексту цитати ставиться крапка і вказується вихідне джерело в дужках.

Приклади:

Організація педагогічного експерименту здійснюється у відповідності з логікою педагогічного дослідження. Якщо виявлено педагогічну невідповідність, для розкриття якої необхідна експериментальна перевірка наукової ідеї експеримент може мати наведену логіку (Алексєєнко&Сушанко, 2003, с.7)

Посилання на роботу кількох авторів:

Приклади:

1. (Дудченко, Дудченко, &Примак, 2001) або (Дудченко, Дудченко, &Примак, 2001, с.25)
2. Результати дослідження Дудченко, Дудченко, та Примак (2001) підтверджують ... **або** Дудченко, Дудченко та Примак (2001) стверджують: "Наукові дослідження – це система ..." (с. 25).
3. Результати дослідження Дудченко та ін. (2001) підтверджують ... **або** Дудченко та ін. (2001) стверджують: "Наукові дослідження – це система ..." (с. 25).

Важливо:

Кожен із цих способів включення запозичень до власного тексту необхідно супроводжувати бібліографічним посиланням на джерело. Відсутність посилання на наукове джерело вважається плагіатом.

Варто акцентувати увагу, що у переліку посилань не допускаються посилання на джерела, що не мають наукової цінності (сайти рефератів та інші накопичувачі документів), посилання на сторінки Вікіпедії та схожі ресурси, у яких відсутній процес наукового рецензування, файлообмінники (та інші схожі ресурси).

Список використаних джерел укладається на базі робочої картотеки і є «візитною картокою» автора курсової роботи, його дослідницьким рівнем, що засвідчує високий рівень володіння дослідницькими навичками роботи з науковою літературою. При укладанні та оформленні списку використаних джерел необхідно дотримуватися вимог державного стандарту. Кожен бібліографічний запис починається з нового рядка з відповідною порядковою нумерацією. Обов'язково звертати увагу на те, щоб посилання в тексті на використані джерела були позначені тим прізвищем автора, яким воно записано у списку використаної літератури з виділенням у круглих дужках, наприклад «... у дослідженнях» (Романчиков, 2007). Кожне

джерело, процитоване в науковій роботі має з'явитися у списку використаних джерел.

А також кожен запис у списку використаних джерел має бути врахованим в тексті курсової роботи. До списку використаних джерел включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, на які є посилання в роботі. Література іноземними мовами наводиться в кінці списку використаної літератури іноземною мовою в алфавітному порядку.

Розміщення списку використаних джерел оформляють з окремої сторінки.

Приклади бібліографічного опису джерел відповідно до стандарту АРА

1. Савченко О.Я. (1997). *Розвивай свої здібності*. К.: Ленвіт, 110.
2. Сухомлинський В.О. (1976). *Павлицька середня школа. Вибрані твори: в 5-ти томах*. К.: Рад.школа. Т.4.188-193.

Частина книги:

1. Корольов, Д. К. (2014). Теоретичні засади дослідження освітнього середовища для обдарованих дітей та молоді в зарубіжній науці. *Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості*, Р. О. Семенова (ред.), (с. 9-22). К.-Кіровоград: Імекс-ЛТД

Книга одного автора:

1. Прокоп І.С. (2011). *Готуємось до професії вчителя (Вступ до спеціальності). Навчальний посібник*. Чернівці: Чернівецький національний університет, 224.
2. Романчиков В.І. (2007) *Основи наукових досліджень. Навчальний посібник*. К.: Центр учбової літератури, 254.

Книга двох авторів:

1. Федірчик Т. & Нікула Н. (2019). *Управління в системі загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник*. Чернівці: Родовід, 220.
2. Зязюн І.А. & Сагач Г.М. (1997). *Краса педагогічної дії: навч. посібник*. К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу. 349.

Колективна монографія:

1. Іванчук М.Г. ред. (2016). Розвиток системи неперервної освіти в контексті суспільних трансформацій ХХІ століття: колект. монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 400.

Стаття у періодичному виданні:

1. Цвірова Т. (2003). Виховна робота в позашкільних закладах України: історія і сьогодення. Рідна школа. 2.20-22.
2. **Романюк С.З.** (2017) Інноваційні підходи до навчання лінгвістичних дисциплін майбутніх учителів початкової школи. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 15(58). Рівне, 140-144.

Стаття у науковому журналі, збірнику наукових праць:

1. Барбіна Є.С. (1996). Педагогічна майстерність як чинник інтеграції професійної підготовки майбутнього вчителя. Педагогіка і психологія. 1. 133-141.
2. Мафтин Лариса, Предик Аліна, Шевчук Кристина (2019) Педагогічний потенціал українських народних паремій. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред.

А.А.Сбруєва. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 10 (94). 160-176.

Автореферат дисертації, дисертація:

1. Мозуль І.В. (2017) Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.
2. Варецька О. В.(2015) Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти (дис. ... доктора педагогічних наук: 13.00.04) Київ, 630.
3. Муращенко О.В. (2021). Підготовка вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання молодших школярів (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Запоріжжя, 22.
4. Коваленко, О. А. (2011). Теоретичні і методичні основи навчання академічно обдарованих учнів початкової школи (автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.09). Кривий Ріг.

Законодавчий акт:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226)
Retrieved from:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Електронний ресурс:

1. Чернявський Б. Р. (2020) .До питання діагностики рівня сформованості іншомовної компетентності у майбутніх фахівців. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.. 1 (38).*Режим

- доступу: https://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip38.html.
2. Закон України «Про вищу освіту» (2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
 3. Закон України «Про освіту» (2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
 4. Концепція розвитку освіти на період 2015-2025 років. Режим доступу: http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf

РОЗДІЛ 2 ПРОЦЕДУРА ПУБЛІЧНОГО ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Підготовка та публічний захист курсової роботи

Підготовчий етап та процедура публічного захисту є логічним завершенням написання курсової роботи здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Підготовка до публічного захисту курсової роботи включає в себе співпрацю з науковим консультантом (керівником), де обговорюється виступ, презентація, ймовірні відповіді на питання стосовно тематики курсової роботи. Публічний захист курсової роботи відбувається на відкритому засіданні створених комісій професорсько-викладацького складу кафедри педагогіки та методики початкової освіти, де визначається голова та члени комісії (в очній та он-лайн формі проведення). На захисті можуть бути присутні науковий керівник, члени кафедри педагогіки та методики початкової освіти. Для публічного виступу майбутньому вчителю початкової школи надається до 7-8 хвилин. Для публічного захисту здобувач вищої освіти готує презентацію до 10 слайдів. У презентації повинно бути обґрунтовано вибір теми, її актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, розкриття теоретичного та практичного значення результатів, загальні висновки і рекомендації. Основні рекомендації до змісту презентації за Дж. Льюїсом:

- «кожен слайд повинен презентувати одну думку;
- текст слайду складається з коротких слів, словосполучень та простих речень;
- рядок повинен містити 6-8 слів;
- всього на слайді допустимо 6-8 рядків;

- загальна кількість слів не має перевищувати 50;
- дієслова повинні зазначатися в одній часовій формі;
- заголовки повинні акцентувати, узагальнювати основні положення слайду, привертати увагу аудиторії та;
- у заголовках можуть бути і великі, і малі літери;
- слайди не мають бути яскраво перенасичені, зайві прикраси лише відволікають увагу та створюють бар'єр на шляху ефективної передачі інформації;
- під час відображення статистичних даних на одному слайді, кількість блоків інформації має бути не більше чотирьох;
- підписи до ілюстрації (рисуноків) розміщуються під нею, а не зверху;
- усі слайди презентації повинні бути витримані в одному стилі» (Дж.Льюїс, 2018).

Доповідь студента повинна бути чітко регламентована часом: 7-8 хвилин. Після виступу, майбутній вчитель початкової школи зобов'язується до відповіді на запитання голови, членів комісії.

Оцінка за написання та захист курсової роботи обговорюється на закритому засіданні комісії та оголошується головою комісії, або науковим керівником (в умовах дистанційного навчання).

2.2. Критерії оцінювання курсової роботи

- i. Вміння порушити проблематику й обґрунтувати її актуальність та цінність.
2. Повнота опрацювання теми, рівень її розкриття.
3. Творчий науковий підхід, оригінальність, самостійність в опрацюванні матеріалу.
4. Повнота аналізу списку використаних джерел.
5. Методологічна грамотність курсової роботи.

6. Адекватність та оптимальність застосованих методів дослідження.
7. Якість інтерпретації та аналізу отриманих результатів у процесі написання курсової роботи.
8. Відповідність висновків та меті курсового дослідження, коректність та змістовність висновків.
9. Володіння стилем наукового викладу, мовне оформлення курсової роботи, коректність цитувань, оформлення бібліографії.
10. Правильність та акуратність оформлення курсової роботи.
11. Якість доповіді на публічному захисті, її відповідність виконаній роботі, інформативність отриманих результатів, культура мовлення дослідника.
12. Вміння конструктивно, стисло, аргументовано, точно відповідати на питання.

Оцінка за написання та захист курсової роботи виводиться на підставі підсумування балів, виставлених членами комісії під час публічного захисту.

Кожен із оцінюваних аспектів має певну максимально можливу кількість балів:

- уміння визначити проблему й обґрунтувати та конкретизувати її актуальність; повнота її розкриття, рівень опрацювання теми; повнота аналізу наукової літератури; методологічна грамотність дослідника, адекватність використаних методів дослідження; *валідність досліджуваної вибірки; якість аналізу та інтерпретації отриманих результатів курсової роботи; відповідність систематизованих висновків меті дослідження; коректність висновків; творчий науковий підхід; оригінальність, самостійність в опрацюванні матеріалу – до 40;

- володіння стилем наукового викладу та мовне оформлення до 10;
- акуратність та правильність оформлення курсової роботи та бібліографії – до 10;
- доповідь на публічному захисті – до 20;
- якість відповідей на питання членів комісії по захисту курсових робіт – до 20.

При оцінюванні курсових робіт комісія, науковий керівник (в умовах дистанційного навчання) враховує дотримання вимог до написання курсових робіт, якість самого наукового дослідження, вміння аргументовано захистити сформульовані положення та висновки. Курсові роботи оформлені з порушенням зазначених вимог можуть бути недопущені до публічного захисту. Невідповідність оформлення курсової роботи може суттєво вплинути на остаточну оцінку членів комісії. Дотримання майбутнім вчителем початкової школи усіх вимог до написання та захисту курсової роботи сприяє розвитку належного наукового стилю роботи, розвиває вимогливість до себе, формує дослідницькі навички, що буде корисним у здійсненні подальшого наукового дослідження.

Підготовка до написання	Написання	Захист роботи	Сума
до _20__	до _40__	до _40__	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
		для курсового проекту (роботи)
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	задовільно
50-58	E	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту». Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. Документ 1556-18, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.01.2017, підстава 1662-19, 1774-19. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1415-19> (Дата звернення 16.04.2021)
2. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10>. (Дата звернення 17.03.2021)
3. Наказ МОН від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» Документ z0155-17, чинний, поточна редакція – Редакція від 12.07.2019, підстава – z0640-19. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17> (Дата звернення 22.03.2021)
4. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. (2014). ДСТУ 3582:2013. К.: Мінекономрозвитку України. 18. Режим доступу: http://oipopp.ed-sp.net/public/repository/dstu_3582_2013_skorochennya_sliv_ukrayinskoju_movoyu.pdf (Дата звернення 1.03.2021)
5. Національний стандарт України. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення (2016). ДСТУ 3008:2015. К.: ДП «УкрНДНЦ». 31. Режим

- доступу:http://www.knmu.kharkov.ua/attachments/3659_3008-2015.PDF (Дата звернення 3.03.2021)
6. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання (2016). ДСТУ 8302:2015. К.: ДП «УкрНДНЦ». 16. Режим доступу:http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF (Дата звернення 1.03.2021)
 7. Основні вимоги до змісту, оформлення та застосування мультимедійних презентацій. Режим доступу: <http://hmapo-pedagogics.kh.sch.in.ua/news/id/12> (Дата звернення 7.04.2021)
 8. Оформлення списку бібліографічних посилань до наукової роботи. Стиль Американської психологічної асоціації (APA Style) (2018): метод. рек. / уклад.: В. В. Степко, С. Г. Винокурова; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, наук. б-ка. Київ. 14.
 9. Рекомендації з оформлення посилань в наукових роботах: Стиль Американської психологічної асоціації (APA style). Режим доступу:https://ztu.edu.ua/ua/science/files/6_APA-style.pdf (Дата звернення 4.03.2021)
 10. Роз'яснення МОН щодо деяких питань практичної реалізації положень нового Закону України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/artic> (Дата звернення 5.03.2021)

ДОДАТКИ

Додаток А

**Орієнтовна тематика курсових робіт
з психолого-педагогічних дисциплін
студентів 3 курсу спеціальності «Початкова освіта»
2020-2021**

«Вступ до спеціальності»

1. Особливості організації освітнього процесу у Новій українській школі
2. Основні складові педагогічної культури вчителя
3. Роль та значення педагогічної діяльності у розвитку суспільства
4. Зміст та структура професійної компетентності вчителя Нової української школи
5. Формування професійно значущих якостей майбутніх учителів початкової школи
6. Самоосвіта та її роль у системі підготовки вчителя Нової української школи
7. Індивідуальний стиль професійної діяльності педагога

«Загальні основи педагогіки та історія її розвитку»

1. Становлення та розвиток педагогіки як науки.
2. Сутність та рушійні сили освітнього процесу
3. Основні фактори розвитку й формування особистості
4. Система освіти та педагогічна думка у Київській Русі
5. Становлення системи освіти на Буковині (кін. ХІХ - поч. ХХст).
6. Ідеї вільного виховання в зарубіжній педагогіці
7. Педагогічні погляди Я.А.Коменського щодо навчання та виховання особистості
8. Розвиток педагогічної думки в епоху Відродження
9. Система навчання і виховання у Стародавньому Римі
10. Педагогічна думка епохи Античності

11. Наукові напрямки в зарубіжній реформаторській педагогіці
12. Педагогічна думка у період українського Відродження
13. Педагогічні ідеї у творчій спадщині Юрія Федьковича
14. Вчення А. Дістервега про педагогіку як науку

«Теорія і методика виховання»

1. Формування та розвиток патріотичних почуттів в молодшому шкільному віці.
2. Зміст, засоби та форми естетичного виховання молодших школярів.
3. Шляхи вдосконалення фізичного виховання учнів початкової школи в процесі навчання.
4. Екологічне виховання учнів молодшого шкільного віку: зміст, форми та методи реалізації.
5. Сутність та зміст економічного виховання учнів початкової школи.
6. Особливості розумового виховання учнів початкової школи.
7. Вдосконалення форм і методів національно-патріотичного виховання молодших школярів.
8. Основні напрями позакласної виховної роботи з учнями початкової школи.
9. Нетрадиційні форми організації виховного процесу в сучасній початковій школі.
10. Організаційні форми позакласної виховної роботи з учнями молодшого шкільного віку.
11. Організація навчально-виховної роботи з педагогічно занедбаними дітьми.
12. Педагогічні умови ефективного використання заохочення та покарання як методів виховання молодших школярів.
13. Шляхи та засоби оптимізації естетичного виховання молодших школярів.

14. Функції громадських і дитячих організацій у вихованні молодших школярів.
15. Самовиховання учнів молодшого шкільного віку: зміст та педагогічний супровід.

«Педагогічна психологія»

1. Особистісна (шкільна) тривожність як чинник неуспішності молодших школярів
2. Особливості емоційної саморегуляції в поведінці молодших школярів
3. Творчі здібності як передумова навчальної успішності учнів молодшого шкільного віку
4. Розвиток мотивації учбової діяльності у молодших школярів
5. Роль сім'ї в психічному розвитку молодшого школяра
6. Значення ігор для подолання емоційних труднощів у дітей молодшого шкільного віку
7. Стили спілкування вчителя із школярами молодшого шкільного віку та їх вплив на успіхи у навчанні.
8. Психологічні аспекти формування характеру у дітей молодшого шкільного віку
9. Розвиток емоційно-вольової сфери молодшого школяра та її діагностика
10. Соціально-педагогічна запущеність в молодшому шкільному віці як психічний стан дитини
11. Вплив міжособистісних стосунків на становище молодшого школяра в класі
12. Вплив сім'ї на психологічну готовність дитини до школи

«Дидактика»

1. Формування ключових компетентностей молодших школярів у процесі навчання.

2. Навчальна співпраця в групах як форма роботи на уроках в початковій школі.
3. Диференціація на уроках в початковій школі як умова розвитку особистості дитини.
4. Способи організації навчального діалогу на уроках у початковій школі (дидактичний і методичний аспекти).
5. Способи інтеграції змісту освіти у початковій школі.
6. Способи організації повторення навчального матеріалу в системі уроків у початковій школі.
7. Система вправ для узагальнення навчального матеріалу в початковій школі.
8. Особливості уроків з ігровим сюжетом в початковій школі.
9. Функції і види контролюючої діяльності вчителя початкової школи в системі уроків.
10. Формування самооцінки у молодших школярів у навчальній діяльності.
11. Педагогічні вимоги до організації і здійснення контролю у навчальному процесі початкової школи.
12. Організація етапу контролю і корекції знань, умінь та навичок учнів в структурі комбінованого уроку.
13. Особливості організації дистанційного навчання в початковій школі.
14. Оновлення змісту та методів навчання у сучасній початковій школі.
15. Компетентнісний підхід – основа формування змісту сучасної початкової освіти.

«Управління в системі освіти»

1. Формування професійно-педагогічної компетентності вчителя початкової школи в умовах методичної роботи
2. Особливості здійснення контрольно-аналітичної діяльності адміністрацією школи.

3. Моніторинг якості освіти в закладах загальної середньої освіти
4. Професійне зростання вчителя у процесі вивчення передового педагогічного досвіду.
5. Розвиток професіоналізму керівника освітнього закладу засобом самоосвіти.
6. Інноваційні підходи в системі управління освітою.
7. Організація методичної роботи у закладі загальної середньої освіти.
8. Історія розвитку та становлення наукових шкіл управління.
9. Управлінська діяльність керівника закладу загальної середньої освіти
10. Функціонування колегіальних органів внутрішкільного управління.
11. Особливості планування роботи освітнього закладу.
12. Характеристика інноваційних форм методичної роботи закладів загальної середньої освіти.
13. Специфіка роботи методичних кабінетів як осередок методичної роботи школи.
14. Діяльність методичних об'єднань в умовах методичної роботи закладу загальної середньої освіти.
15. Особливості виявлення, вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду

Додаток Б

Зразок оформлення титульної сторінки

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра педагогіки та методики початкової освіти

Курсова робота
з дидактики

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

студентки 3 курсу 4310 групи
спеціальності 013 «Початкова освіта»
Савчук Інни Іванівни

Керівник: **к.пед.н., доц. Олійник Т.М.**

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS

(підпис керівника)(прізвище та ініціали)

Чернівці – 2021

Додаток В

Зразок оформлення змісту курсової роботи з психолого-педагогічних дисциплін

ЗМІСТ

Вступ		3
Розділ 1	Теоретичні основи професійного зростання вчителя початкової школи	6
	1.1. Суть та проблема професійного зростання вчителя у психолого-педагогічній науці	6
	1.2. Основні напрями, умови та етапи професійного зростання вчителя початкових класів	11
Розділ 2	Професійне зростання вчителя початкової школи у процесі методичної роботи	16
	2.1. Сутність та система організації методичної роботи в школі як основи професійного зростання вчителя	20
	2.2. Активна участь у методичній роботі школи як основа професійного зростання вчителя	25
	2.3. Вплив нетрадиційних форм організації методичної роботи на професійне зростання вчителя початкової школи	29
Висновки		30
Список використаних джерел		32
Додатки		

Зразок ВСТУПУ

Існує алгоритм написання вступу:

1. На самому початку пишеться 2-3 абзаци, у яких дається невеликий, так би мовити, ліричний вступ і розкривається **актуальність** теми магістерської роботи.
2. Абзац про **вітчизняних і закордонних** авторів, що присвятили свої наукові праці дослідженню даної тематики.
3. **Мега роботи** – 1 абзац. Тут потрібно сказати, для чого взагалі Ви пишете цю курсову роботу.
4. **Завдання роботи** – мінімум 4 пункти. По своїй суті завдання – це дії, що необхідний здійснити для досягнення мети роботи.
5. **Об’єкт дослідження** – одне речення. Якщо у Вас робота на прикладі конкретного навчального закладу, то об’єктом і буде цей самий заклад.
6. **Предмет дослідження** – це та частина об’єкта дослідження, на яку безпосередньо спрямована увага дослідника.
7. **Методологічні, теоретичні й інформаційні** основи дослідження. Тут вказуються інформаційні джерела і наукові методи, які Ви використовували у процесі дослідження.
8. **Теоретико-практичне значення дослідження.**
9. В останньому абзаці вступу варто описати **структуру** Вашої роботи. Курсова робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (30), додатків. Зміст викладено на ____ сторінках основного тексту.

Зразок оформлення назви розділу, підрозділу курсової роботи

РОЗДІЛ 1

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО
ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

**1.1 Суть та проблема професійного зростання
вчителя у психолого-педагогічній науці**

У Концепції Нової української школи зазначено, що сучасним школярам недостатньо дати знання, важливо навчити їх користуватися ними. Знання та уміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, які потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Для формування ключових і предметних компетентностей у процесі шкільної освіти необхідно використовувати педагогічні технології навчання, які створюють умови для набуття досвіду діяльності. І провідне місце тут належить навчально-дослідницькій діяльності, адже вона: формує творчу, самостійну й ініціативну позицію учнів; розвиває загальнонавчальні уміння та навички; реалізує принцип зв'язку навчання з життям. Навчально-дослідницька діяльність забезпечує створення творчої особистості, її розвиток, навчання і виховання за допомогою дослідницької діяльності.

Оскільки, сучасному суспільству потрібен не виконавець, а творець, людина, що здатна жити в інформаційному просторі і своєю діяльністю створювати цей простір, то навчально-дослідницька діяльність школярів має виняткове значення на рівні освітньої практики. Пошукова активність є своєрідним внутрішнім генератором, який робить дитину творчою.

Поділяємо думку О. Савченко (2012), яка зазначає, що розвивальний вплив навчального середовища у початковій школі стає більш помітним, за умови, якщо дитина вступає з ним в активний пізнавальний контакт та набуває продуктивної взаємодії (с. 34).

Додаток Ж

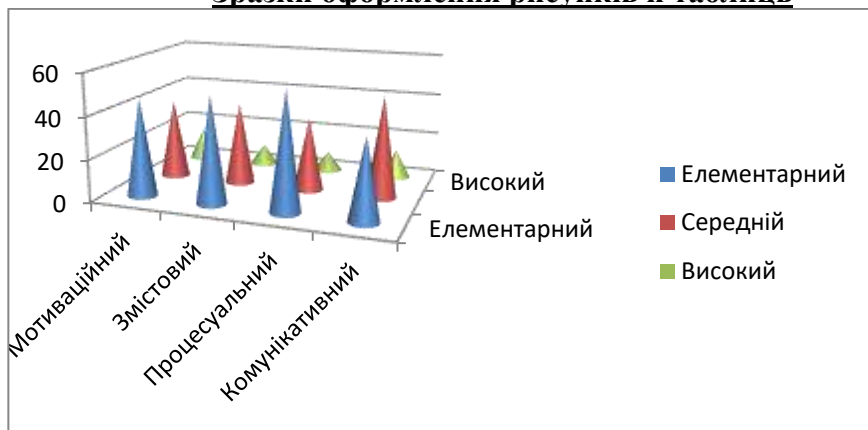
Зразки оформлення рисунків й таблиць

Рис. 1.3. Назва рисунка

Таблиця 1.6

		Назва таблиці	
	Типи мотивів	Характеристика мотивів	Кількість студентів %
1.	Пізнавальні мотиви	оволодіння новими знаннями	37,0 %
2.	Професійні мотиви	виконання професійних обов'язків	32,6 %
3.	Мотиви самоосвіти	здобуття додаткових знань	25,7 %
4.	Соціальні мотиви	усвідомлення соціальної значущості навчання	43,7 %